

Neenakomerno gibanje

Zveza obrtnih zbornic je nedavno izvedla anketo o gibanju cen uslug v 11 mestih za 19 vrst obrtnih uslug. Razen stalnega porasta kažejo podatki tudi, da so v posameznih mestih velike razlike. V zadnjih treh letih se je cena za pleskanje kvadratnega metra površine po ugotovitvah te ankete gibala takole (v dinarjih):

	1955	1956	1957
Beograd	40	47	50
Ljubljana	59,2	59,2	76,39
Skoplje	45	42	42
Split	78	79	84
Reka	62	60	59
Novi Sad	40	40	40
Bitolj	18	21	21
Kranj	50	52	56

Podobno so se gibale tudi cene drugih uslug. Podplatenje čevljev je po istih podatkih stalo v Skoplju povprečno: leta 1955 617 din, lani 691, letos pa 707 din. Na Reki so cene ob istem času znašale: leta 1955 800 din, lani 900, letos pa 950 din.

Razliko v cenah kakor tudi njihovo naraščanje pojasnjujejo razen drugega tudi z ustreznimi spremembami v gibanju cen izdelavnega materiala, amortizacije, izdelavnih plač s prispevki (socialnimi in stanovanjskimi) in s splošnimi stroški (najemina, voda), kjer so prav tako pogoste in nerazumljivo velike razlike.

Cene materiala, ki ga potrebujejo za pleskanje kvadratnega metra prostora, so po anketi Zveze obrtnih zbornic znašale na primer v Novem Sadu: leta 1955 8,60 dinarja, lani 9,66, letos pa znašajo 10,62 dinarja; amortizacija se vsa tri leta ni spremenila — 2,95 din; izdelavne plače so znašale v letu 1955 11,36 din, lani 13,2, letos pa 14,04 dinarja, medtem ko so drugi stroški večinoma ostali na isti ravni. V Splitu so stroški za enako delo znašali: za material je znašala vsa trileta cena 18,09 din, amortizacija je znašala leta 1955 in letos 0,18, medtem ko je bila lani 0,1 dinarja; plače so leta 1955 znašale 31,30, lani 32,25, letos pa 35,34, medtem ko pri drugih stroških tudi tu ni bilo večjih sprememb. Razumljivo je, da je tudi dobiček v posameznih krajih zelo različen.

Investicije niso bile zadostne

Eden izmed vzrokov za povišanje cen obrtnih uslug je pomanjkanje zmogljivosti. Zaradi nerazvitosti obrtnih delavnic je prišlo do občutne neskladnosti med ponudbo in povpraševanjem, s čimer so se zmanjšale možnosti za stabilizacijo cen uslug, ki so večje tam, kjer je število delavnic manjše. To se posebno občuti v zadnjih dveh, treh letih, ko so številne obrtne delavnice zanemarile nudenje uslug gospodinjstvom.

V zadnjih letih je prišlo tudi do določenega zmanjšanja družbenega proizvoda v obrti (v Bosni in Hercegovini se je na primer bruto proizvod v primerjavi z letom 1952 zmanjšal za 7 odstotkov). Vzrok so majhne zmogljivosti in nezadostna tehnična oprema, neredna preskrba z reprodukcijskim materialom, večji razmah konfekcije in industrijske izdelave obutve in slaba strokovnost kadrov. Osnovni vzrok pa je v nerazumevanju nekaterih ljudskih odborov. Dobitek družbenega

sektorja obrti v Bosni in Hercegovini je znašal leta 1955 600 milijonov dinarjev, v obrt pa je bilo investiranih le 54 milijonov. Lani je obrt v tej republiki dala v občinske investicijske sklade 340 milijonov, za njene potrebe pa je bilo investirano le 30 milijonov dinarjev. Skladi za samostojno razpolaganje so redno minimalni, ker so ljudski odbori večidel dobička pri razdelitvi obdržali zase. Stopnje prometa davka so bile praviloma maksimalne, občinske doklade, lokalne takse na firmo, dopolnilne takse za pridobitev dovoljenja pa so znašale 30,40 in celo 51 odstotkov vseh obveznosti, ki jim je obrt zavezana. Odnos do zasebnih obrtnikov je bil včasih tak, da so ljudje bežali v druge republike, kjer so bili ti prispevki oziroma lokalne takse manjši.

Da nismo obrti posvečali vedno dovolj pozornosti in da sredstev v tej veji ne uporabljamo vedno namensko za njene potrebe, kažejo tudi naslednji podatki iz Slovenije. Lani je obrt v tej republiki ustvarila nad 837 milijonov din, iz okrajnih in občinskih investicijskih skladov pa je bilo za napredek te veje investiranih nekaj nad 459 milijonov ali 54,8%. Pri skupnih investicijskih sredstvih pa je obrt v Sloveniji lani sodelovala z 10,3 odstotka.

Kaj bi bilo mogoče storiti

Odgovor na tako vprašanje bi moral s stališča zadovoljive povpraševanja in sta-

bilizacije cen obrtnih uslug in na temelju znanih podatkov o problematiki te veje, kakor se zdi, vsebovati — povečanje zmogljivosti in strokovnosti kadrov ter izboljšanje kakovosti uslug. Tem vprašanju so tudi letos ljudski odbori, ki jim je predvsem prepuščena skrb o obrti, v skladu z določbami zveznega družbenega plana, posvetili nekaj pozornosti. Številni okraji so zaradi težavnega stanja v obrti izdelali analize, ki so opozorile, da je treba v tej veji določiti večja sredstva za investicije, obrtnim organizacijam pa pustiti sklad za samostojno razpolaganje nedotaknjen.

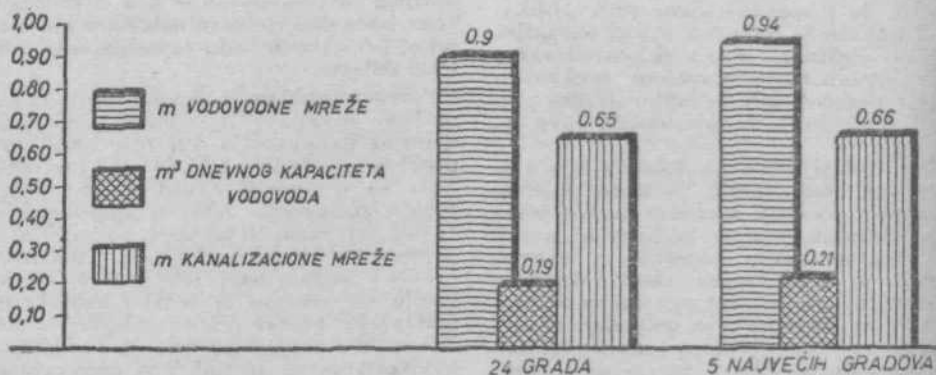
Resen problem so, kakor smo že omenili, kadri, s tem v zvezi pa tudi strokovno šolstvo. Rešitev tega vprašanja bo zahtevala predvsem povečanje števila šol. Zaradi pomanjkanja šolskih prostorov so v nekaterih krajih vajenci v zaostanku pri šolanju do dve leti (na primer šola za gradbeništvo v Ljubljani). Težava je tudi majhno število interesentov. Veliki stroški za preskrbo vajencev (v povprečju znašajo približno 5000 din) otežujejo vstopanje v obrt siromašnejšim otrokom in mladini z vasi, ki ne morejo rešiti vprašanja, kje bodo v mestu stanovali. Problem so tudi predavatelji. Od 1167 predavateljev, kolikor so jih lani imele šole v Sloveniji, jih je bilo samo 179 stalnih, drugi pa so bili honorarni.

Vse to so zadeve, ki jih bodo predvsem morale po potrebah in možnostih reševati komune. Zato bo potrebno, da bodo ljudski odbori, preden se bodo lotili reševanja vprašanj, resno proučili, katere obrtne usluge so potrebne in katere je treba pospeševati. Pri tem jim lahko pomaga tudi usklajevanje programov med posameznimi kraji.

S. - G. - S.

KOMUNE V ŠTEVILKAH

Vodovodi in kanalizacije na prebivalca

Proučevanje sedanjega stanja vodovodov in kanalizacij v 24 mestih* je pokazalo, da naša mesta zaostajajo za sodobnimi standardi, ki računajo z zmogljivostjo črpalnih in potiskovalnih naprav od 0,5 kub. metrov na dan in 0,8 ali 1,3 metra dolžine vodovoda in kanalizacije na prebivalca.

Povprečje dolžine vodovodov na prebivalca znaša v teh 24 mestih 0,9 m, zmogljivost vodovodov pa 0,19 kubičnih metrov na dan.

Ce iz te skupine izločimo pet največjih mest (Beograd, Zagreb, Skoplje, Ljubljana in Sarajevo), bomo ugotovili, da dobimo spet približno enako povprečje. Pri njih najdemo neznatno povečanje, tako znaša dolžina vodovodov 0,94 metrov z zmogljivostjo 0,21 kub. metra na dan. Razlika je neznatna tudi glede kanalizacije. Na vsakega prebivalca iz cele skupine anketiranih mest odpade 0,65 metra kanalizacije, za izločeno skupino pa 0,66 metra.

Številna naša mesta nimajo vodovoda, toda tudi tam, kjer ga imajo, ga zaradi slabe razvitosti uporablja samo del mestnega prebivalstva. Podobno je tudi s kanalizacijo, ker onemogoča razpored kanalizacije, odvajanje odpadnih in izpodnebni voda z vsega mestnega ozemlja.

* Beograd, Zagreb, Skoplje, Ljubljana, Sarajevo, Kragujevac, Niš, Novi Sad, Priština, Dubrovnik, Karlovac, Osijek, Pula, Reka, Split, Celje, Maribor, Banja Luka, Mostar, Tuzla, Zenica, Nikšić, Bitolj in Titograd.